

УДК 338:48

Нарадовий Б. О., аспірант кафедри землеустрою*(Львівський національний університет природокористування, м. Дубляни, Україна)***ЕКОСИСТЕМНІ ПІДХОДИ В УПРАВЛІННІ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ**

В Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років [1] відмічається, що у природоохоронній сфері Львівщині одним із пріоритетних завдань є збереження лісових, лучних та водних екосистем, цінність яких проявляється в екологічному, науковому, оздоровчому, ландшафтно-естетичному та соціальному напрямках; а характеризуючи екологічний стан, підкреслюється, що неконтрольована антропогенна діяльність призводить до тривалого забруднення екосистем, збіднення біорізноманіття. Гірські регіони Львівщини зберігають важливу природну і культурну спадщину та підтримують стабільність екосистем на значних прилеглих територіях. Для досягнення оперативної цілі щодо збереження біорізноманіття та цінних природоохоронних територій, розвитку і розширення їх передбачається «забезпечення природоохоронних режимів і способів керування територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, спрямованих на реалізацію збалансованого функціонування елементів екосистеми, що необхідно для реалізації нормального існування й відтворення природних комплексів та їх компонентів».

Оскільки через знищення ландшафтів, рідкісних видів рослин і тварин є зміни в природних екосистемах, у Плані заходів з реалізації [2] цієї Стратегії ставиться завдання збереження цінних природних територій та розширення об'єктів природно-заповідного фонду, для чого передбачається створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно заповідного фонду та збереження унікальних та типових природних комплексів, оселищ, видів флори та фауни.

Площа природно-заповідного фонду Львівської області становить понад 171,1 тис. га, на якій розташовано 392 об'єктів і територій, з них 10 об'єктів мають статус природоохоронних установ зі спеціальними адміністраціями. Ці об'єкти і території створені за період від 1978 р. (ботанічні заказники загальнодержавного значення Лешнівський, площею 58 га та Волицький, площею 150 га). У 2021 році на Публічну кадастрову карту доданий природно-заповідний фонд у вигляді окремого шару.

Площа лісового фонду області складає близько 694,7 тис. га. Це понад 8 % всіх лісів України. Лісистість території Львівщини становить 31,8 %. (по Україні – 16 %). Екосистемні функції лісів забезпечують якість довкілля на глобальному, національному, регіональному та місцевому рівнях. В області часто зустрічається поєднання аграрних та лісових ландшафтів. Привілеї та цінності, що призначають до агролісівничих ландшафтів Європи визначені в [3]. У східноєвропейських країнах агролісівничі ландшафти різко скорочуються, зокрема через процеси урбанізації, що викликає занепокоєння. Покращене розуміння складності ландшафтів агролісівництва в різних біофізичних, соціально-культурних, економічних та управлінських контекстах є важливим для розробки ефективної політики та управління заходами, які більш точно відповідають очікуванням і прагненням суспільства. Екосистемні послуги агролісівничих ландшафтів відіграють важливу роль для добробуту населення, надаючи йому багаторазовий внесок природи у вигляді основних продуктів для життєдіяльності, домашнього споживання та комерційної діяльності: молоко, м'ясо, яйця, фрукти, овочі, корм для худоби, лісові ягоди, сік, гриби та дикі ліки. При цьому поряд з інструментальними цінностями (природа має цінність, тому що вона надає нам, для прикладу, їжу, дах чи відпочинок) та внутрішніми цінностями (природа має цінність у собі, незалежно від людських цінностей) вирішальне значення для якості

життя людей мають нематеріальні вартості – цінності стосунків. Реляційні цінності – це ті, які виникають внаслідок певного ставлення до природи, під час або в результаті процесів перебування людей або взаємодії з ними природи.

Відмінні риси концепції реляційних цінностей обговорюються в [4]. Поряд з утилітарними цінностями землі для харчування жителі також залежні від місцевого ландшафту через історичні та духовні зв'язки, зв'язки з місцевою дикою природою та соціальні відносини, пов'язані з землею. Таким чином реляційні цінності відображають якість відносин між людиною і природою, зокрема духовні цінності, соціальний зв'язок, піклування, прив'язаність до місця. Розуміння цінності цих відносин дуже важливе для збереження природи і одночасно може слугувати зміцненню політики у сфері біорізноманіття. На основі трьох сфер важелів впливу (переосмислення, реструктуризація та возз'єднання), автори виділяють шість шляхів, за допомогою яких реляційні цінності можуть бути інтегровані в політику та практику охорони природи: стимулювання нових відносин із природою за допомогою цифрових технологій; пріоритетність ландшафтної політики; врахування більш розширених значень природи; стимулювання особистого зв'язку людей із природою шляхом переорієнтації освіти; застосування реляційної мови для ведення політичного дискурсу; розширення громадянських прав та можливостей у прийнятті управлінських природоохоронних рішень. В результаті вимальовується перспектива зв'язку між людиною та природою як точки важеля впливу на політичні рішення в галузі управління природними ресурсами і новою для України галузі нематеріального природокористування.

В роботі [5] обґрунтовується порівняно нова для України концепція нематеріального природокористування, яка базується на заміні галузей матеріального життєзабезпечення іншими нематеріальними типами, які при створенні доданої вартості ресурс використовують, але не споживають. Це в тому числі виявлення, освоєння, і долучення до бізнесу (зокрема, рекреаційного, оздоровчого) реляційних цінностей природи – природних феноменів, культурних об'єктів, візуального ландшафту з їхніми властивостями привабливості та комфортності, – що потенційно спроможні для вилучення економічної ренти і позитивно впливають на благополуччя і здоров'я людей, дають їм можливість використовувати екосистемні послуги,

Перелік посилань

1. Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років, Львів, 2019. – 123 с. https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/948_Strategija.pdf.
2. План заходів з реалізації у 2021 -2023 роках Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років Львів, 2020. – 163 с. https://loda.gov.ua/upload/users_files/22/upload/Plan%20zahodiv%202021-2023_NEW.pdf
3. Elbakidze M. (2021) Perceived benefits from agroforestry landscapes across North-Eastern Europe: What matters and for whom? *Landscape and Urban Planning* 209 104044.
4. Thomas J.M. Mattijssen et al (2020) Relational values of nature: leverage points for nature policy in Europe, *Ecosystems and People*, 16:1, pp. 402-410.
5. О. Карасьов, І. Черваньов (2021) Нематеріальне природокористування: «тіньовий сектор» в науках про довкілля Український географічний журнал, 2021, 2 (114). С. 50-57.